

Pregó de la Festa Major de Reus 2020

de Coia Ballesté

Reus, 24 de juny del 2020

Saló de Plens de l'Ajuntament de Reus.

Alcalde, regidores i regidors, reusenques i reusencs. Molt bona tarda i sobretot, malgrat les circumstàncies, molt bona Festa Major, per simbòlica que l'hàgim de fer per adaptar-nos a la pandèmia del coronavirus.

Em sento amb la responsabilitat de resumir en només UN tots els pregons possibles del món de Reus. Aquests últims dies la majoria de reusenques i reusencs que se m'han acostat, per comentar el fet d'haver estat escollida pregonera, m'han fet veure com n'és d'important aquest instant en l'imaginari col·lectiu. Gairebé tothom, m'ha explicat sense adonar-se'n el pregó que ell o ella farien. És verídic, és un tresor i a la vegada, un fet molt curiós i digne de ser ressaltat. Perquè, sense si saber-ho, ho tenim del tot interioritzat i això demostra lo profundament arrelada que tenim la Festa Major.

Aquest és un any que recordarem per sempre més. L'any que segurament ens canviarà i que ja ens ha canviat les vides. Voldria que el Saló de Plens estigués a vessar, voldria sentir de fons la remor de la Plaça frisant per l'espetec irresistible de la Tronada. Voldria no haver estat confinada i no haver hagut de fer una vida virtual. M'agradaria que per la Festa Major de Sant Pere ens poguéssim abraçar, tocar-nos, sortir de festa i sobretot: que poguéssim sentir La Tronada a la Plaça.

Si tanco els ulls, els podeu tancar amb mi, m'ho imagino fàcilment. Sento el so de la plaça vibrant, esperant una vegada més els rituals que ens transporten a tots els racons de la nostra memòria. Als racons més íntims de la nostra vida.

SO PLAÇA AMB IMATGES D'UN SANT PERE TRADICIONAL

OBRO ELS ULLS

M'agrada recordar aquestes imatges i aquests sons, però no ho faig amb enyorança. Ho faig per ressaltar la gran força que té la gent. Com som capaços de mantenir, i de fer, durant generacions allò en el que creiem. La plaça el dia de Sant Joan, avui, sempre està plena.

Si em permeten, m'acosto al balcó.

SORTIDA AL BALCÓ DE L'AJUNTAMENT

No sé com està avui la plaça del Mercadal. L'any que no farem Tronada per anunciar la festa. L'any que no acabarem el pregó fent la crida des del balcó, i com que no farem la crida, hi surto ara pes testimoniar l' excepcionalitat de la festa de Sant Pere d'aquest 2020.

EXPLICACIÓ MENTRE EM DIRIGEIXO AL BALCÓ

IMATGES DE LA PLAÇA, DEL BACÓ, I NARRACIÓ MEVA DE QUIN ASPECTE PRESENTA LA PLAÇA

Els imprevistos cal aprofitar-los perquè en qualsevol altra edició no m'hauria pogut passejar amb tanta facilitat pel Saló de Plens. Un Saló, que respectant les normatives sanitàries, avui és gairebé buit. D'aquesta manera es pot mantenir la distància de seguretat per evitar contagis.

Aquest pregó, que m'han encarregat, el dedico especialment a totes les famílies que han perdut éssers estimats; a tots els qui per culpa de les circumstàncies en pateixen durament les conseqüències econòmiques; o simplement a les qui, o als qui, la pandèmia ha desmoralitzat infinitament. El dedico a la gent gran, els qui més han patit les conseqüències o l'angoixa per l'aïllament obligat. I també el dedico a tota la gent vinculada al món de la sanitat.

De pandèmies els reusencs ja en sabem molt. Aquesta no és la primera que vivim, tot i que ens cal rebuscar llibres antics per recordar. O recórrer al Salvador Palomar i a Carrutxa perquè ens ajudin a fer memòria.

L'angoixa que hem viscut és semblant a la que va patir la ciutat amb la pesta negra el 1348, fa 672 anys. Les pandèmies sempre han comportat canvis excepcionals i ara n'estem vivint un altre. Canvis socials, culturals i polítics.

Tots aquests canvis queden recollits en un llibre deliciós de la Montserrat Flores que s'està enquadrant, i que he pogut fullejar, i on es constaten paral·lelismes més que notables en la forma en què afrontem les pandèmies.

Els reusencs, quan hi havia amenaça sanitària, tancaven les muralles, tancaven els portals. Feien el que en deien "estar a les viles estretes". Aïllaven la vila, no deixaven ni entrar ni sortir. I els membres dels "consells del morbo", la comissió encarregada de la gestió de l'epidèmia, s'encarregaven de vigilar les portes d'accés o de certificar que es complissin els horaris marcats. Amb alguna diferència significativa és ben semblant al que fem ara.

Per exemple, llegeixo un fragment del Llibre actes Consell de Reus del 6 febrer del 1508:

"Quant a guardar-nos de la temporada que comensa de pesta, que ens guardem bé tenint guàrdia assalariada per la nit e per lo dia, e tres per paret, hobrint dos portals... E que los pobres strangers no sian acullits en la villa, sinó que els sia donat un apartament fora la vila"

D'aquest escrit en fa més de cinc-cents anys, i el podríem subscriure ara mateix. Com nosaltres, els nostres avantpassats també tenien un maldecap considerable amb la restricció pels horaris. Això que ens ha costat tant d'aplicar, no per falta de voluntat col·lectiva, sinó per la dificultat de desxifrar les indicacions que ens han anat arribant.

Abans, és clar, per exemple, no hi havia termòmetres per certificar si tenies febre.

Llavors, per decidir si entraves o et quedaves fora muralla el criteri depenia del guarda, de com et veia. És a dir, que es feia un examen visual. Si feies bona cara, entraves. Si no, et quedaves fora.

En això, hem avançat, clarament. Com també hem avançat en l'atenció als malalts, que abans era mínima perquè gairebé no tenien metges i els pocs que hi havia sovint marxaven quan hi havia una pandèmia.

Per exemple, una acta del desembre del 1651, s'encarregava buscar un metge i un cirurgià, perquè a la vila, a Reus, aleshores no en tenia cap:

El document diu així:

"...com esta vila no té ningun doctor aconduït ni ningun sirurgià i que lo no tenir-ne és en major dany de aquells que de tal mal poden estar ferits, per so proposam a vostres mercès si aconduïrem doctor i sirur-già. ... per a curar i enterar los morts que de tal mal moriran".

Ah! I qui podia, marxava a segones residències i els que no a la ciutat, us sona això????

Les preocupacions són sempre semblants: tancar els portals i posar-hi vigilància, intentant aïllar-se de les zones contagiades; aïllar malalts; o fer pregàries.

Més a tocar nostre, també tenim el referent de la grip espanyola del 1918. Reus era llavors una de les ciutats més poblades de Catalunya amb uns 26 mil habitants. La revista NW publica un article, del periodista Arnau Martínez, en què detalla com ens va afectar la grip espanyola. També explica els possibles factors que van fer que a Reus la grip no fos tant greu com a altres ciutats. En serien quatre:

-Perquè Reus tenia elevats nivells de salut pública: la gent de Reus tenia hàbits consolidats, com el de rentar-se sovint les mans

-Perquè era una ciutat de cultura: destaca la quantitat de nenes escolaritzades, de fet hi van sorgir grans intel·lectuals, com Gaudí.

-Perquè era una ciutat ben alimentada.

-I pel vent de Reus! Pel vent que bufa d'oest a est, de terra a mar.

Els periodistes, com tantes professions, també hem estat al peu del canó durant la pandèmia. Hem estat servei essencial i hem complert amb la nostra responsabilitat, amb la nostra funció, amb el nostre ofici. Hem informat, i hem testimoniat el que passava al carrer, el que vivien els ciutadans. Em quedarà gravat per sempre el so de les ciutats durant aquests dies. El silenci. (PAUSA) El silenci increïble de ciutats de més de cent mil habitants. El silenci que ha fet que al Mercadal es pogués escoltar perfectament el so d'un grill. També guardaré la imatge dels carrers buits. La sensació de caminar per ciutats furtives i buides.

Vull reivindicar la feina periodística en un moment tan delicat. La feina de tots els meus companys i companyes, que ha passat una mica desapercebuda aquests dies, tal com ha de ser. Perquè el periodista no hauria de ser mai el protagonista. Hem de fer servei als ciutadans, informant, investigant, explicant els fets, reflexionant i analitzant. No tenim, com moltes professions, un moment fàcil. La precarietat, que sempre denunciem des del Col·legi de Periodistes de Catalunya; la invasió digital, on tothom exerceix de periodista sense ser-ho; les fake news; la banalització de l'ofici; la falta de transmissió de coneixement intergeneracional; la falta de llibertat de premsa; els contractes brossa. Llitem per sobreviure. Amb la consciència que sense mitjans lliures no hi ha democràcia. Amb la consciència que una societat no pot avançar amb uns mitjans de comunicació emmordassats. Ha de ser una lluita de tots. Vosaltres podeu escollir com us informeu, heu de ser selectius i exigents. I nosaltres, els periodistes, hem de ser rigorosos i ens hem de mantenir fermes. La precarietat influeix en la qualitat de la informació, i això va en detriment de la nostra llibertat com a societat.

Ara que parlàvem del vent de Reus, pensava que potser és això el que ens dóna un toc especial. Potser és el vent el que sense que ens adonem, ens ha cohesionat com a

veïns, i ens ha donat aquest toc diferent. L'orgull de pertànyer a aquest col·lectiu, a aquesta ciutat.

En les meves rutes pel món, seguint Jocs Olímpics, Mundials de futbol, europeus d'hoquei patins o notícies d'emergències diverses per Catalunya Ràdio, gairebé sempre m'he trobat algú de Reus. Estem infiltrats gairebé a tot arreu. I quan et trobes un reusenc és com si se t'eixamplés el cor. No dius res, somrius. -Ah! Ets de Reus??- I un dels dos contesta: -Si, de Reus, de Reus-, repetint-ho per si no quedés prou clar, per si hi hagués alguna espurna de dubte. És curiós això, perquè no he escoltat cap altre poble o ciutat que tingui aquest "costum" de repetir el nom de la ciutat diverses vegades. Jo podria viure a qualsevol lloc del món, però sabent sempre que tornaré aquí. Al lloc on tinc lligada tota la meva vida. Professionalment, vaig començar fent el tomb de ravals, Primer a Ràdio Popular, i després a la Cadena SER. O a tocar d'aquí, a la seu del Reus Diari, on passaven les tardes-nits d'uns diumenges inacabables fent l'especial d'esports.

Després a Barcelona. Primer a la redacció d'esport de Catalunya Ràdio i després a informatius. A esports encara em coneixen per "xica" i, encara ara, més de 15 anys després, quan entro per la porta, o em truquen, o envien missatges, utilitzen la nostra salutació característica, i diuen: "Holeeeeeeee!" amb l'entonació de Reus. Catalunya Ràdio i la Corporació Catalana de mitjans són la meva casa, ara, des de fa uns anys, a la Delegació de Tarragona. Treballar a la ràdio pública del país era i és el meu somni. Els mitjans públics teixeixen la societat, ho han de fer. Tenen més deures i obligacions amb la ciutadania que la resta de mitjans. N'estic molt orgullosa.

Durant tota la meva carrera he portat amb mi, i encara que no volgués hauria estat així, el nom de Coia per tot arreu. Dir-se Coia és el millor que et pot passar si ets de Reus. Perquè junt amb el nom ja hi va la firma de la ciutat. Dir-se Coia és un món i una responsabilitat. Em sé de memòria totes les possibles respostes de quan em presento fora de la ciutat, o del país. -Com? Com et dius? Lola? Colla?- M'han dit de tot, però és l'excusa perfecta per explicar d'on vens i per treure pit de Reus. De fet, m'agrada tant el nom que la meva filla també s'ho diu, i inscrita com Coia. La Coia, és aquí al Saló de Plens, al costat del Jordi, el meu fill. De fet, n'hi ha moltes de Coies a la família. La meva

fillola es diu Coia; ella és padrina de la meva filla, que es diu Coia i la seva mare es diu Misericòrdia, i podria seguir. Un embolic, oi?? Resum, Misericòrdies per donar i per vendre.

Dir-se Coia és un títol, una presentació, i una picada d'ullet per mostrar la ciutat i per explicar la força que té la gent. Vosaltres sou els qui construïu una ciutat espectacular. Amb un teixit associatiu tan ampli, variat i complet que és impossible de nomenar. Els Nanos; les dones de flors; de les que en forma part la meva mare; el CRAC amb els meus amics de l'Àliga, just aquí darrere d'on som; el grup de Misericòrdies, que incansablement defensen la supervivència del nom; l'Orfeó Reusenc; els de Reus Refugi, que fan una feina que no ens ha de passar per alt perquè acullen gent que ho necessita, com nosaltres vam ser acollits a molts punts del planeta quan ho vam necessitar; el fascinant Centre de Lectura, amb, entre altres, el grup de dansa; els Diables; els Xiquets; els escoltes de la Mulassa; la Banda Simfònica; el Reus Deportiu; els Geganters; els Ploms, els Urban Sketchers... i tantes i tantes altres. Tenim tantes associacions i possibilitats, que et desesperes, perquè voldries ser a totes i no arribes, necessàries diverses vides. Això és el que fa que Reus sigui el que és.

Això, i la lluita de tots els nostres avantpassats per tirar endavant. Ara, aquí, noto perfectament la presència de tots els meus, amb vides més complicades que les nostres. Les besàvies, els avis, i totes les històries que n'he escoltat.

Des de la tieta Ramona, que ara té 90 anys i que l'altre dia m'explicava com durant la Tronada es posaven sota els porxos de Casa Navàs. Em narrava, amb els ulls petitons per l'edat, que Sant Pere era la festa gran, després de Corpus. I m'explicava com, amb les amigues i germanes, la distracció principal que tenien a les hores de lleure era el carrer Llovera. S'hi passaven hores passejant. Carrer Llovera amunt, carrer Llovera avall. Explica que compraven un "mantecau" amb neula al carretó que es col·locava estratègicament a la plaça d'Espanya, que així es deia la plaça del Mercadal llavors.

La tieta és germana de l'àvia materna. Eren quatre germanes: la Ramona, la Tula, la Teresa i la Rosa, la meva àvia. Durant la guerra per esquivar les bombes dels avions s'amagaven sota els avellaners i alguna vegada anaven al refugi, però no sempre. Per Sant Pere, estrenaven vestits, com la meva mare i com jo mateixa quan era petita. La meva germana, la Montserrat, i jo, anàvem a la plaça vestides iguals, de la mà del pare

i la mare. El meu germà, amb pantalons curts, però amb colors a to amb nosaltres. Els tres iguals. L'olor de pólvora sempre em recorda al pare, perquè li encantava jugar amb foc. Per la Festa Major, l'àvia ens comprava un gelat. Obria el moneder minúscul, i amb uns cèntims estalviats amb dificultat, ens convidava a tots els cosins. Era la Festa Major. Després tornàvem tots amb ella cap al Barri Gaudí, on van anar a viure 3 de les 4 germanes. L'avi no baixava a Reus, deia que no estava per romanços.

Transito pels meus records amb la intenció que vosaltres també ho feu pels vostres.

L'altra àvia, la paterna, la Maria, de la que sempre he admirat la fortalesa, anava amb el seu germà Pere i els tres fills a veure la Tronada sota els porxos de Casa Navàs, però ella es posava davant de tot. Hi anava de petita i va tornar al mateix lloc quan de vídua va deixar La Selva per tornar a Reus. De fet, sota Casa Navàs no sé com hi cap tanta gent perquè també hi anava sempre, però sempre, la Teresa Miquel i tota la família. La professora de poetes i intel·lectuals reusencs no se'n perdia ni una.

Jo també he crescut amb la Tronada veient-la des de diferents perspectives. Amb els pares, la miràvem des del cantó de la farmàcia. Després amb les amigues de l'ànima, les de l'escola, al carreró del vidre, al costat del Tomàs Barberà. Amb l'Albert i els nens al costat de l'Ajuntament. I els últims anys, amb la colla, ens trobem davant Casa Coder, així alguns poden anar fent escapades a buscar una cervesa, vermut o una bossa de pataques. Tots fem cap allí, no cal ni quedar, és automàtic!

Totes aquestes generacions hem sentit l'espetec de La Tronada de Reus. Besavis, àvies, pares i ara fills, des de punts diferents del Mercadal. Hem teixit el Mercadal de records.

FINAL

Se sent so a la plaça??? Això ens ho pot ensenyar una de les càmeres del Ramon Masip, el guardià del Mercadal. Hi ha molta gent però enguany no tindrem Tronada. Ho entenc, és per responsabilitat col·lectiva, ja la farem.

No hi ha res comparable a posar-te a primera fila quan peta La Tronada. El fum, l'olor de la pólvora, com et ressonen les orelles.

Certament enguany no en tindrem de Tronada, però com que som lliures per imaginar i recordar, la podem reviuere. Perquè La Tronada és, indiscutiblement, el símbol de la nostra Festa Major. I ja que la pregonera té la missió de fer la Crida a la festa, farem la Crida amb La Tronada. Reviurem el ritual i intentarem passar la Festa Major de la millor manera possible.

Com que sóc dona de ràdio, farem la transmissió de la Tronada.

La Tronada ja l'he viscut des de molts punts diferents de la plaça, ara em falta fer-la des de dins de l'Ajuntament.

La d'avui, la que recrearem, la faré, acompanyada del Magí. El Magí era l'avi del meu cunyat, el Pep. Si, he dit Magí, venien de la Mussara i va néixer a Reus. I com que va treballar gairebé tota la vida a cal Espinós, deu ser dels homes que ha estat a més tronades del segle passat. Hi va ser quan tota La Tronada, pólvora inclosa, es feia a Reus. La pólvora la va tastar al seu propi cos diverses vegades: a la cama, a la mà, a l'ull. Però li agradava tant que fins i tot de jubilat s'hi va seguir dedicant.

Doncs amb ell i amb tots els qui l'han cuidat o l'han gaudit durant tants anys, som-hi! La crònica de la Tronada de l'any de la NO TRONADA. De l'any del Coronavirus:

TRANSMISSIÓ TRONADA. 1929 i 2019

Bona tarda des de la plaça del Mercadal de Reus, a punt de començar la Tronada que obra la festa Major de Sant Pere. El ritual perdura des de fa més de 300 anys i els de Reus, un any més, no fallen. La plaça és plena, hi ha gent acompanyant tot el perímetre de la Tronada, acompanyant tota la ruta de la pólvora per les històriques lloses de la Plaça. Som l'any 1929, a la primera Tronada de la qual tenim imatges.

La metxa ja toca pólvora. Salten les primeres espurnes. Explota el primer mascle, retronant, potent, no falla. El foc arriba a la cantonada del carrer Monterols, sense errades, imponent. Ja es comença a notar el fum... Un altre espetec i les espurnes arriben a Casa Navàs.

Mascles plens de pólvora que no fallen. La tradició vetllada, entre altres, pels Guardadors. S'alenteix la pólvora??!! Falsa alarma, reprèn l'embranchida, segona cantonada superada. I no sé si és sensació però ara circula encara més ràpid, tercera cantonada de la Plaça, tocant a la del Castell. Els més agosarats davant de tot. La plaça tremola i la pólvora enfila l'última recta abans de l'espetec final. Queden tres mascles: tres, dos, un.....Tronada final!

SO A PRIMER PLA

Sant Pere sempre compleix. La pólvora de la plaça marca el camí del foc de Reus i del Baix Camp. El Mercadal és ple de fum i dels comentaris sobre si enguany ha petat més o menys fort. La Tronada es viu, es mira, s'escolta i s'olora. Entra dins el cor i la ment. I perdura any rere any, i segle rere segle.

Coia Ballesté. Catalunya Ràdio. Reus

Amic i amigues, veïnes i veïns, bona Festa Major, malgrat tot. La llàstima és que no podrem acabar sopant al Florida.

Marxo baix, a la plaça, em col·locaré damunt la llosa que marca l'inici de la Tronada i intentaré imaginar que sentiria si em toqués encendre-la. Fer el pregó de la meva ciutat ha estat un honor impagable, que mai hauria somiat de poder fer. Moltes gràcies.

Alcalde i corporació, aprofitant que sóc al faristol i tinc la paraula. Reclamo, amb gens de prudència, ja ho veuen, encendre una Tronada. I esperaré amb anhel durant tot aquest any la seva decisió. Com tots els reusencs esperarem un any més la Festa Major de Sant Pere!!

